

1 Inleiding

In een vorige editie van het vakblad 'De Brandweerman' haalden Pieter Maes en Karel Lambert het gemis van een incident command systeem in België aan. In het artikel wordt de noodzaak van een volwaardig incident command systeem benadrukt. Met een dergelijk systeem heeft een officier een standaard schema ter beschikking om een incident te beheren. Met dit artikel beschrijven we de evolutie van de brandweer en kunnen we een overlapping bieden waarin het BIN (Brandweerman In Nood) zijn plaats kan vinden. Niet alleen op operationeel vlak is er een evolutie te merken. De organisatie van de brandweer zal in de nabije toekomst voor de meesten veranderen.

De Belgische brandweer staat voor een belangrijke hervorming, die veel structurele wijzigingen met zich mee zal brengen. De organisatie zal evolueren van ongeveer 250 brandweerkorpsen naar 35 brandweergebieden. Het is duidelijk dat **schaalvergroting** een belangrijke parameter is in deze hervorming. Vandaag kennen we een brandweer die gericht is op kleinschaligheid, de brandweer zal zich dus grondig moeten organiseren. De leidinggevendenden in de verschillende brandweergebieden staan voor een grote uitdaging om die lokale autonomie van de brandweerposten te laten overgaan in een nieuw, groter geheel. In deze omslag van klein naar groot moeten ook de kwaliteitsvolle hulpverlening aan de burger blijvend gegarandeerd worden.

Niet enkel de hervorming speelt ons parten, ook de meer complexe risico's en de steeds dynamischere maatschappij zorgt voor nieuwe uitdagingen. De brandweer moet zich kunnen ontplooiën als een organisatie die in staat is de dagelijkse hulpverleningsopdrachten uit te voeren. Daarnaast moet één van de doelstellingen zijn dat de brandweer zich organiseert om grootschalige tussenkomsten op een kwaliteitsvolle en gestructureerde wijze aan te pakken en af te handelen.

Om deze doelstellingen te bereiken moeten de operationele gebieden, opgebouwd uit kleinschalige organisaties of posten, samenwerken. Deze samenwerking zal zich niet mogen beperken tot intrazonale afspraken tussen de bestaande posten, maar vertaalt zich naar een **interzonale samenwerking**. Door het uitbouwen van een dergelijk netwerk is er een bijzondere nood aan afspraken rond de bevel- en commandovoering. Om kwaliteit te kunnen bieden, zal de opschaling vanuit de reguliere werking naar een grootschalig optreden volgens een bepaalde structuur moeten verlopen. Om deze opschaling en het aansturen van middelen tijdens grootschalige tussenkomsten gestructureerd te beheren is er nood aan een (uniform) incident commandosysteem of ICS. In dit eerste artikel beschrijven we de items die minimaal gestandaardiseerd moeten worden om te komen tot een ICS. In de volgende editie beschrijven we de randvoorwaarden, gaan we kijken naar enkele buitenlandse systemen en vervolgens komen we tot een concreet voorstel over hoe een ICS in België er zou moeten uitzien.

2 Van basiszorg naar grootschalig optreden

De hervorming heeft impact op de huidige manier van werken. Momenteel heeft elke brandweerpost zijn eigen werkprincipes en afspraken. Om het op een ludieke manier te verwoorden zal er verder moeten gedacht worden dan de reddingsoperatie onder de plaatselijke kerktoren. De brandweer heeft door de jaren heen het volle vertrouwen van de bevolking gekregen. Dit bouw je niet zomaar op, daar heeft elke brandweerman hard voor gewerkt. Om dit vertrouwen te behouden moet er nagedacht worden over het behoud van

kwiteit van de brandweezorg binnen deze **grootschalige structuur**. De zonale, of zelfs interzonale, samenwerking van de brandweer in een **netwerkmiddel** is niet meer weg te denken. Op deze manier hoeft niet elke brandweerpost een volledige uitruk te leveren, maar afhankelijk van het type interventie zullen de dichtstbijzijnde en de meest geschikte middelen aangestuurd worden. Een samenwerking in een netwerk heeft duidelijk nood aan afspraken en standaardisaties. We sommen hier een aantal van de minimaal noodzakelijke afspraken op, die noodzakelijk zijn om te komen tot een ICS.

Indelen incidenten

Het incident is bepalend voor de aanpak en de activering van bepaalde versterkingen. Het is raadzaam om incidenten van bij aanvang in te delen, dit zorgt voor een eerste **standaardisatie**. Deze indeling kan men toepassen op drie grote types van tussenkomsten: Brandbestrijding (BB), Technische hulpverlening (THV) en Incidenten met gevaarlijke stoffen (IGS).

Deze verschillende interventie types kan men een indelen in functie van de ernst. Het Nederlandse model werkt met vijf indelingen (klein, middel, groot, zeer groot en compagnieinzet). Het Amerikaans systeem werkt met numeriek oplopende alarmen (first alarm, second alarm,...), met als voordeel dat er bijna onuitputbaar kan opgeschaald worden.

Eenheden

Een tweede manier om de aanpak van interventies te standaardiseren is te bepalen welke middelen we uitsenden naar een bepaald type incident. De indeling van de incidenten zal bepalen welke hulpverleningsvoertuigen of **operationele eenheden** er worden uitgestuurd naar het incident. Deze manier van werken is ons niet vreemd en vinden we terug in het KB van 10 november 2012 tot vaststelling van de minimale voorwaarden van de snelste adequate hulp en van de adequate middelen. De multifunctionele autopomp moet men aanzien als een basiseenheid.

In het algemeen moet men ervan uitgaan dat een eenheid een operationeel team is dat een bepaalde opdracht op een **zelfregulerende** manier kan uitvoeren. In grootschalige context zal men de (deel)opdrachten vanuit een tactisch actieplan verdelen aan de in te zetten eenheden. Zij krijgen de opdracht om de gestelde doelstelling te bereiken door standaard operatieprocedures uit te voeren. De eenheid staat onder leiding van een leidinggevende (meestal een onderofficier) die zijn team zal aansturen. We spreken over zelfregulerende teams omdat de leidinggevende een weinig

gedetailleerd bevel ontvangt en dat hij een zekere autonomie heeft om deze opdracht uit te voeren.

Op het tactisch niveau worden globale objectieven geformuleerd, zoals bvb. "Vermijden van overslag naar aanpalend gebouw aan de rechter flank van het brandende gebouw" De leidinggevende van de eenheid zal zelf zijn keuze kunnen maken om deze opdracht tot een goed einde te brengen.

Definitie eenheden

Een eenheid zal bepaald worden op basis van de uit te voeren opdracht, het personeel en het materiaal dat nodig is om deze opdracht uit te voeren. Om het werken in eenheden te laten lukken, moeten er duidelijke **afspraken** gemaakt worden op interzonaal niveau. Het toepassen van de operationele eenheden zal ook bij routineopdrachten moeten toegepast worden. Dit zorgt voor een vertrouwd gevoel bij het operationeel personeel.

In een eerste fase moeten de opdrachten die een eenheid moet aankunnen gedefinieerd worden.

Als voorbeeld volgt een beschrijving van enkele opdrachten die een basiseenheid moet aankunnen:

- Bestrijden van 50m vuurfront
- Uitvoeren van binnenbrandbestrijding
- Ontzetten van geknelde slachtoffers uit 1 personenwagen
- Redding uitvoeren van personen bij een incident gevaarlijke stoffen met splashpakken
- Uitvoeren van Brandweerman In Nood (BIN) procedure

Bijkomend moet er bepaald worden hoeveel personen er tot een bepaalde eenheid behoren. Dit zal afhankelijk zijn van de opdrachten die een eenheid moet aankunnen. Bij het bepalen van het aantal personeelsleden moet voldoende aandacht geschonken worden aan de **veiligheidsaspecten** en de resultaten van de risico-analyse die bij de opdrachten van de eenheid horen.

Als voorbeeld volgt de samenstelling van een basiseenheid:

- 1 bevelvoerder (onderofficier) inzetbaar op operationeel niveau
- 5 operationele brandweermannen

Om uiteindelijk tot volledige standaardisatie van eenheden te verkrijgen, moet er bepaald worden welk materiaal er minimum beschikbaar moet zijn om de opdracht uit te voeren.

Netwerk van eenheden

Het werken in een netwerk van middelen is voor de brandweer een nieuw gegeven. De brandweerorganisatie werkt efficiënt tijdens de uitvoering van basisopdrachten. Het personeel en de middelen komen van eenzelfde kazerne. Het personeel is, door opleidingen en reële incidenten, gewend om met elkaar en met het materieel te werken. In de praktijk zien we dat het vaak minder vlot verloopt bij de grootschalige interventies. De opschaling van personeel en middelen verloopt meestal niet vlot. Met de werking van een hulpdienst tijdens grootschalig optreden is het personeel, manschappen en leidinggevend, minder vertrouwd. Het gaat vaak over complexe incidenten met versterkingen van buiten de gekende (zonale) middelen. Elk complex of grootschalig incident heeft nood aan coördinatie om structuur in het globale verhaal te krijgen.

Opschaling

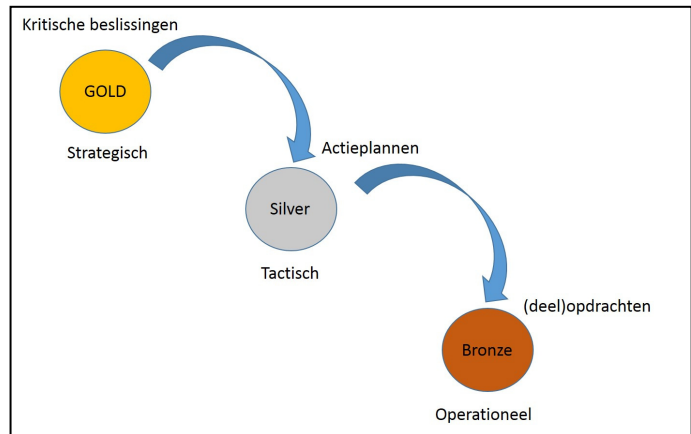
Tijdens een grootschalige brandweerinzet verloopt de opschaling heel **empirisch**. Hoe men zal opschalen is hierbij afhankelijk van de leider van de operaties. Uit het onderzoek van psycholoog Gary Klein (1985) blijkt dat leidinggevend bij de brandweer terugvallen op Recognition Primed Decisionmaking (RPD). De leidinggevend doen, na verloop van tijd en op basis van deelname aan een breed gamma interventies, ervaringen op. Ze worden geconfronteerd met een probleem en formuleren een oplossing. Afhankelijk van het resultaat zullen zij deze oplossing blijven onthouden en later toepassen bij soortgelijke tussenkomsten. In zijn onderzoek beschrijft Klein dat de betrokken firegroundcommanders (FGC) gemiddeld 23 jaar ervaring bij de brandweer hadden. Zij konden terugvallen op een ruime kennis en ervaring. De oplossing die zij verkozen, is de eerste oplossing die hen voldoening geeft. De ervaring en kennis die bevelvoerders opgedaan hebben, speelt een belangrijke rol bij het maken van keuzes en het nemen van beslissingen.

De basis van zijn theorie heeft Klein gelegd in 1985 in het onderzoek naar de manier waarop beslissingen genomen werden onder **tijdsdruk**. Vrij vertaald baseert de bevelvoerder van de brandweer zich op ervaring, opleiding, 'een buikgevoel' of allerlei andere bepalende factoren. Het aansturen van mensen en middelen is complex en vaak onoverzichtelijk. Elke ontplooiing van operationele inzet vraagt strategie en eenduidige bevelvoering. Het spreekt voor zich dat de opschaling niet gestructureerd kan verlopen als deze uitsluitend gebaseerd is op een subjectieve parameter zoals het buikgevoel van een leidinggevende.

Commandostructuur

De brandweerorganisatie van de toekomst heeft nood aan een **commandostructuur** en een eenduidige invulling op operationeel, tactisch en strategisch niveau.

Deze **drie niveaus** zijn noodzakelijk om een incident overzichtelijk te beheren en aan te sturen. Op het strategisch niveau of beleidsniveau worden strategische doelstelling of objectieven uitgewerkt. Deze objectieven worden op het tactisch niveau (CP-Ops) uitgewerkt tot actieplannen. Vanuit deze actieplannen worden (deel)opdrachten gegeven aan de verschillende operationele eenheden. Het operationeel niveau is belast met het uitvoeren van deze opdrachten, volgens de geldende standaard operatie procedures (SOP), om samen de vooropgestelde strategische doelen te bereiken en het incident kwalitatief en gestructureerd af te handelen.

Om tot de invulling van een werkbaar ICS te kunnen komen, moet aan enkele randvoorwaarden voldaan zijn. Deze randvoorwaarden komen aan bod in de volgende editie van de brandweerman.

Auteurs:

Dimi Vercaemmen

Bert Bruggemans